

Behandling av elavfall

Vägledning för tillämpning av föreskrifterna (2018:11) om yrkesmässig lagring och behandling av elavfall som omfattas av producentansvar

Mer information:

På Naturvårdsverkets webbplats

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/avfall/behandling-av-elavfall/>

Vägledning för tillämpning av föreskrifterna (2018:11) om yrkesmässig lagring och behandling av elavfall som omfattas av producentansvar

Tillämpningsområde

Elavfall

Föreskrifternas tillämpningsområde är begränsat till elavfall som utgörs av sådan elutrustning som omfattas av producentansvar enligt förordning (2014:1075) om producentansvar för elutrustning, WEEE-förordningen, Det är därmed definitionen av elutrustning och elavfall i 6 respektive 13 §§, samt de undantag som följer av 21 a § i WEEE-förordningen som avgör vilket elavfall som omfattas av föreskrifterna 2018:11.

Exempel på elutrustning som undantas från producentansvar och från föreskrifternas tillämpningsområde när den blir avfall är fordon och storskaliga fasta installationer. Dessa avfallstyper omfattas dock fortfarande av krav enligt andra rättsakter, som exempelvis avfallsdirektivet.

När elavfall upphör att vara elavfall

Någonstans i behandlingskedjan upphör elavfallet att vara elavfall och övergår till att klassas som avfallsfraktioner som t.ex. består av plast, olika metaller osv. Som exempel kan nämnas en avfallsfraktion som består av metall där avsikten är att avfallet i nästa steg ska gå till metallåtervinning (smältverk). Om man däremot har elavfall som genomgått en första demontering, men som behöver genomgå ytterligare behandling, t.ex. om det fortfarande består av flera material) så bör avfallet fortfarande betraktas som ett elavfall. När det gäller elkablar bör de fortsatt anses vara elavfall så länge de består av flera material som ska separeras.

Eftersom föreskrifterna gäller för hantering av elavfall ska de inte tillämpas i fråga om elavfall som upphört att vara elavfall. Det innebär dock inte att det saknas möjlighet att ställa krav på hanteringen av avfallsfraktioner som inte omfattas av föreskrifterna. I vissa fall kan det t.ex. finnas större risk för lakning då avfallet behandlats och de ingående komponenterna är mer blottade. Om tillsynsmyndigheten bedömer att det är motiverat kan krav ställas på t.ex. väderskydd eller andra försiktighetsmått utifrån bl.a. 15 kap. 11 § och hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Definitioner och begrepp

Behandling

Begreppet behandling har i föreskrifterna samma betydelse som i 15 kap. miljöbalken och innefattar således all återvinning eller bortskaffande av avfall.

Där formuleringen ”behandling innan ytterligare behandling” används i föreskrifterna avses sådan verksamhet som enligt 27 § avfallsförordningen ”syftar till att genom demontering, sortering eller andra förbehandlande åtgärder säkerställa att återvinning eller bortskaffande av elavfall som avses i förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning kan ske på ett sätt som är lämpligt från hälso- och miljösynpunkt” och som Naturvårdsverket har rätt att föreskriva om. Genom att använda formuleringen ”behandling som föregår annan behandling” tydliggörs också att det som avses är sådan verksamhet som är anmälningspliktig enligt 29 kap. 44 § miljöprövningsförordningen (2013:251), där motsvarande begrepp används.

Förberedelse för återanvändning

Begreppet ”behandling som föregår annan behandling” rymmer inte förberedelse för återanvändning, eftersom ingen ytterligare behandling ska krävas efter att avfallet återvunnits genom förberedelse för återanvändning. Förberedelse för återanvändning omfattas därmed inte av kravet på certifiering i 28 § avfallsförordningen (2011:927) eller de krav som följer av 8 – 12 §§ i föreskrifterna. Däremot utgör ”förberedelse för återanvändning” ett återvinningsförfarande, en behandling, som omfattas av bestämmelserna om försiktighetsmått i 13 – 15 §§ i föreskrifterna.

Sortering

Sortering innebär i föreskrifterna att som en del av behandlingen dela upp elavfall i olika fraktioner utan att ingrepp görs beträffande de elektriska eller elektroniska delarna. Det är inte sortering i insamlingskedet, exempelvis på en återvinningscentral, som avses

Sådana ingrepp som en konsument förutsätts kunna göra själv under en produkts användningsfas, som t.ex. byte av tonerkassett eller batteri, bör som regel inte anses utgöra ”ingrepp beträffande de elektroniska delarna”.

Hantering av elkablar

Att klippa kablar från elavfall anses i normalfallet som behandling. Det finns dock vissa specifika situationer där det av olika skäl kan vara nödvändigt att klippa kabel, t.ex. vid rivningsverksamhet eller vid insamlingsplatser i syfte att underlätta packning/hantering. I de fallen bör klippningen som regel inte ses som behandling av elavfall.

Skalning av kabel utgör behandling av elavfall.

Elkabel betraktas som regel som farligt avfall. Se dom från MÖD:

<https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/markochmiljooverdomstolen/avgoranden/2015/m-8434-14.pdf>

Är elavfall alltid farligt avfall?

Blandat elavfall ska alltid bedömas som farligt avfall. Även i övrigt är elavfall som regel att anse som farligt avfall. Det finns dock exempel på elavfall som kan bedömas som icke-farligt när det är utsorterat från annat elavfall.

Verksamhetsutövaren ska dock i sådana fall kunna visa att elavfallet är av sådant slag att det kan bedömas som icke-farligt.

Certifiering

Enligt 28 § avfallsförordningen (2011:927) krävs certifiering för att få bedriva verksamhet med sådan behandling av elavfall som avses i 27 § avfallsförordningen, d.v.s. behandling som föregår ytterligare behandling. All verksamhet som är anmälningspliktig enligt 29 kap. 44 § miljöprövningsförordningen kräver således certifiering. Ett undantag finns i 7 § i föreskrifterna för ny verksamhet under de två första verksamhetsåren. Certifiering krävs inte heller för sorteringen innan ingrepp har gjorts beträffande de elektriska eller elektroniska delarna, eller behandling som sker efter att ämnen, komponenter m.m. avlägsnats enligt 9 § i föreskrifterna. Som nämnts ovan träffas inte verksamhet som förbereder elavfall för återanvändning av certifieringskravet.

Den behandlande verksamheten ska certifieras enligt ISO eller annan lämplig standard, av ett organ som ackrediterats enligt lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Kunskapskrav

Enligt 8 § i föreskrifterna ska personer som behandlar elavfall ha relevanta kunskaper anpassade för uppgifterna. Relevant utbildning och erfarenhet ska dokumenteras och en plan för vidareutbildning ska utarbetas. De relevanta kunskaperna kan t.ex. ha införskaffats genom en intern utbildning ska vid en behandlingsverksamhet, och detta finns dokumenterat.

Kravet på avlägsnande av vissa ämnen, komponenter m.m.

Enligt 9 § i föreskrifterna ska alla vätskor och de ämnen, beredningar och komponenter som nämns i bilagan till föreskrifterna avlägsnas från elavfallet och hanteras separat. Detta ska ske innan avfallet behandlas på något sätt som omöjliggör avlägsnandet. Syftet är att säkerställa en miljöriktig hantering och att elavfallet i sin helhet kan återvinnas eller bortskaftas slutligt på ett sätt som är lämpligt ur miljö- och hälsosynpunkt.

De ämnen och komponenter som listas i bilagan är som regel att anse som farligt avfall och kan antas kräva särskilt försiktig hantering och separering. Möjligen kan det förekomma, t.ex. i fråga om visst särskilt utsorterat elavfall, att dess komponenter skulle kunna betraktas som icke-farliga. Så länge icke-farligt avfall är blandat med farligt avfall, så som det vanligen ser ut vid insamling av elavfall, klassas dock allt som farligt avfall.

Tidigare har Naturvårdsverket väglett så att avlägsnandet av vätskor, ämnen och komponenter ska ske manuellt, före t.ex. mekanisk bearbetning. Genom införandet av definitionen av avlägsnande i 3 § i föreskrifterna öppnas dock för användande även av andra metoder för avlägsnande i vissa fall, när så är möjligt och lämpligt. Det finns inte något krav på att avlägsnande ska ske i ett specifikt steg i behandlingsprocessen.

Syftet med avlägsnandedefinitionen har dock *inte* varit att sänka kraven på miljövänligt omhändertagande av de i bilagan angivna ämnena och komponenterna. Naturvårdsverkets bedömning är att det i många fall krävs en manuell demontering för att leva upp till ovanstående krav. I de fall en annan metod än manuell demontering används, ska verksamhetsutövaren kunna visa att ämnena/komponenterna begränsas till ett identifierbart flöde som gör det möjligt att kontrollera att behandlingen skett på ett miljövänligt sätt. Med det menas att man ska kunna kontrollera att en minst lika god hantering/separering/demontering sker ur miljömässig synpunkt av elavfallet/fraktionerna, jämfört med en manuell hantering. Naturvårdsverket bedömer att det kan vara möjligt med avlägsnande genom exempelvis mekanisk behandling för vissa typer av elavfall eller avfallsfraktioner, medan det för andra typer av elavfall/avfallsfraktioner måste anses olämpligt att använda sig av någon annan metod än manuell demontering. Om annan hantering än manuell riskerar att försvåra eller försämra omhändertagandet/avskiljningen av ämnen och komponenter, är det inte en lämplig hantering. Enligt 10 § ska avlägsnandet dessutom ske på ett sätt som gynnar förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av komponenter eller hela apparater, vilket ställer höga krav på hanteringen. Verksamhetsutövaren bör kunna visa hur man tar hänsyn till detta.

Dokumentationskrav

Enligt 12 § första punkten ska anteckningar föras om vilken typ av behandling som förekommer i verksamheten avseende de olika produktkategorier som listas i 21 § WEEE-förordningen. Om olika ska dessa specificeras. Det kan röra sig om exempelvis manuell demontering, mekanisk bearbetning osv.

Enligt 12 § andra punkten ska anteckningar föras om uppkomna mängder av vissa avfallsfraktioner och om hur dessa ska behandlas. Ämnen, beredningar och komponenter listade i punkt A i bilagan ska specificeras i enlighet med numrering och beskrivning i bilagan.

Av 12 § tredje punkten följer att anteckningar ska föras om mängden lagrat avfall vid kalenderårets slut, dels icke-behandlat respektive behandlat avfall, dels farligt avfall.

Det är möjligt att använda schabloner om tillsynsmyndigheten bedömer att dessa ger tillräcklig information. Verksamhetsutövaren ska då kunna visa att schablonerna är rättvisande, t.ex. genom att underlaget till schablonerna kan verifieras genom regelbundna tester eller liknande.

De anteckningar som förs ska sammanställas senast den 31 mars påföljande år och sparas i 3 år. Anteckningarna ska visas för tillsynsmyndigheten om de efterfrågar det.

Utöver den anteckningsskyldighet som följer av föreskrifterna ska den anteckningsskyldighet som följer av bl.a. 54 och 54 a §§ avfallsförordningen iakttas.

Krav på försiktighetsmått

Vissa specifika krav på försiktighetsmått gäller för den som *bedriver insamlings- eller behandlingsverksamhet och lagrar elavfall*. En möjlighet till undantag från kraven på försiktighetsmått finns för de fall där det inte kan antas medföra någon risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön att bedriva verksamheten i fråga utan sådana skyddsåtgärder.

Naturvårdsverket anser att lagring av vitvaror ofta bör kunna undantas från kravet på väderskydd. Vitvaror är kyl, frys, tvättmaskin, torktumlare och liknande. När det gäller kyl och frys förutsätts dock att de står upprätt och **hanteras varsamt genom hela hanteringen fram till behandlingen**. Kylslingorna skadas lätt på kyl- och frysmöbler vilket kan leda till att gas läcker ut istället för att omhändertas på ett korrekt sätt.

Genom laktester har man kunnat visa att det också förutsätts att lagringen sker under en **begränsad tid**. Drygt en månad är den tidsperiod som använts i laktesterna. En lagringstid på ett par månader bör utifrån dessa tester kunna anses som godtagbar. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet, såsom varornas skick, förvaringsplats, andra försiktighetsmått som vidtagits m.m., kan dock godtagbar lagringstid variera.

När det gäller övriga försiktighetsmått (utöver väderskydd) har dessa inte ingått i de studier som gjorts vad gäller laktester mm. Vi anser här inte att man lika tydligt kan ge vägledning om en viss begränsad tid, eller vissa typer av produkter. Dock finns det vissa situationer, t.ex. vid tidsbegränsad insamling på en plats där samtliga försiktighetsmått är svåra att vidta eller när en viss typ av produkt samlas in som inte kan antas medföra någon risk för skada eller olägenhet, där det kan vara befogat med ett undantag från något eller några av kraven på skyddsåtgärder. Naturvårdsverket anser dock att dessa krav på övriga försiktighetsmått endast ska frångås i de fall där det är tydligt att det inte kan antas medföra risk för skada eller olägenhet. Verksamhetsutövaren har ansvaret för att verksamheten bedrivs på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt och att föreskrivna försiktighetsmått vidtas om det behövs. Vid tillsyn ska verksamhetsutövaren kunna visa att man uppfyller kraven för att få tillämpa möjligheten till undantag.

Vissa specifika krav på försiktighetsmått gäller också vid *behandling av elavfall*, för den som bedriver behandlingsverksamhet. Vid dessa anläggningar ska det också finnas vågar, lämpliga behållare mm. En möjlighet till undantag från kraven på försiktighetsmått finns i de fall det inte kan antas medföra risk för

skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön, liknande den undantagsmöjlighet som finns i 13 §, då det gäller lagring av elavfall.

När det gäller behandling av elavfall är huvudregeln att samtliga försiktighetsåtgärder ska vidtas. Det kan dock förekomma att man t.ex. i fråga om en viss typ av elavfall, i vissa speciella situationer eller vid behandling på en viss plats kan behöva åsidosätta något eller några av de föreskrivna försiktighetsåtgärderna. Sådana undantag bör dock användas mycket restriktivt när det gäller behandling av elavfall. Det kan röra sig om en mycket begränsad tid eller liknande. Det är alltid verksamhetsutövaren som ska påvisa att en sådan behandling är miljö- och hälsomässigt godtagbar.

Ett område som inte berörs i behandlingsföreskrifterna är brandskydd och risken för brand vid behandlingsverksamheter. Tillsynsmyndigheten kan och bör dock, med stöd av andra bestämmelser, ställa krav på att verksamhetsutövaren bedömer risken för brand vid verksamheten, samt vid behov vidtar åtgärder som kan minimera dessa risker.

Verksamhetsutövare bör stämma av med tillsynsmyndigheten innan behandling av elavfall sker som inte lever upp till samtliga försiktighetskrav.

Europeiska standarder för behandling av WEEE

På uppdrag av EU-kommissionen har ett antal europeiska standarder för hantering av WEEE tagits fram. Dessa standarder utgör ett stöd för verksamheter som behöver tillse att elavfall hanteras i enlighet med kraven i WEEE-direktivet.

Information om standarderna finns på EU-kommissionens hemsida;

http://ec.europa.eu/environment/waste/weee/standards_en.htm